

ŠKOLSKI VJERONAUKE U LITVI

RITA RUGEVIČIUTE

Vilniaus arkivyskupijos katechetikos centras
Ausros Vartu g. 12
Lt-01129 Vilnius
Litva

Primljeno: 12. 5. 2004.
Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 268(474.5)

Sažetak

Autorica opisuje stanje školskoga vjeronauka u Litvi, koji je u nekim školama uveden već 1989, a nakon osamostaljenja Litve 1990. je odobren i litavskim zakonom. Istovremeno se nastoji osposobiti školske vjeroučitelje i stvoriti odgovarajuće školske priručnike. Sve djelatnosti koordinira litavski Nacionalni katehetski centar. Novi program katoličkog školskog vjeronauka odobren je 1998, a od 1999. vjeroučitelji se osposobljavaju na specijaliziranom učilištu u Kaunasu. Suvremeni katolički školski vjeronauk u Litvi želi pomoći učeniku da upozna kršćanske vrednote i potakne ga da na njima utemelji svoj život. Razlikuje se školski vjeronauk i kateheza. U školskom vjeronauku promiče se ekumenska suradnja i međureligijski dijalog.

Ključne riječi: školski vjeronauk u Litvi

Evangelizacija je uvijek bila, a i danas je važna za Crkvu. U Litvi je pod sovjetskom okupacijom evangelizacija bila zabranjena i kažnjiva. U crkvama su odvažni svećenici, redovnici i laici potajno katehizirali djecu, adolescente i odrasle.

U vrijeme Gorbačova u Litvi je osnovan Pokret otpora, a 1988. je postalo moguće slobodnije govoriti o religioznoj pouci u školi. Od 1989. godine u nekim je školama već uveden školski vjeronauk kao izborni predmet. Nastavnici su bili dobrovoljci. 1990. godine, nakon proglašenja Litve nezavisnom državom, zakonom Republike Litve je odobren predmet »moralni odgoj« (religija ili etika) u školama. U tom trenutku mogli su se koristiti jedino razmišljanja, program i priručnici školskog vjeronauka nastali u Litvi prije Drugoga svjetskog rata. Nije bilo nikakvih pomagala kao ni kvalificiranoga osoblja. Odmah je organiziran katehetski tečaj, a utemelje-

ni su i katehetski centri koji su uz puno napora počeli raditi na stručnom osposobljavanju i usavršavanju školskih vjeroučitelja za moralni odgoj, kao i na pružanju metodološke pomoći. Litavski katehetski centar koordinirao je djelatnost biskupijskih katehetskih centara i organiziranje seminara za osposobljavanje na koje su bili pozivani religijski pedagozi iz Poljske, Njemačke, Austrije i Sjedinjenih Američkih Država te katehetski stručnjaci iz Francuske. Osnovane su više škole u Vilniusu, Kaunasu i u Kretingi, koje pripremaju teologe i školske vjeroučitelje. Biskupska konferencija je ustanovila komisiju za vjeronaučnu pouku koja priprema i izdaje nastavne materijale, programe i priručnike.

Prvih pet godina poučavanja školskog vjeronauka bilo je razdoblje oduševljenja i iskušenja. U školama su se koristili litavski priručnici za školski vjeronauk iz vremena prije Drugoga svjetskog rata, prevedeni i

prilagođeni priručnici drugih katoličkih zemalja (npr. »Vjerujem« – talijanski priručnik za pet razreda, »Vjera i život« iz Austrije). Godine 1994. načinjen je zajednički program nastave katoličke religije. Taj je program uključen u općerazvojni projekt školskog programa. Tada je započela reforma nastave u Litvi. Tražila su se sredstva za uključivanje u opći odgojni proces. Godine 1998. službeno je prihvaćen cjeloviti program nastave katoličkoga vjeronauka. Po tom programu načinjeni su novi vjeronaučni udžbenici litavskih autora. Započeta su intenzivna istraživanja da bi se utvrdilo kako valja prenositi evanđelje mladima. Na početku su ta istraživanja bila usmjerena prema reproduktivnoj pedagogiji. Oslonac se tražio više u katehezi, a proučavana su i pitanja društvenoga života. To su bili počeci. Valjalo se ukorijeniti kako bi se pronašlo uporište religiozne pouke u društvu i u Crkvi u Litvi. Godine 1999. zatvorene su biskupijske katehetske škole. Priprava školskih vjeroučitelja ograničena je na koledž za proučavanje religije u Kaunasu, čije diplome priznaje Ministarstvo znanosti i prosvjete. Programi osposobljavanja i usavršavanja školskih vjeroučitelja su obnovljeni i ujednačeni. U njima su podjednako zastupljeni temeljni predmeti kao i predmeti koji su primijenjeni na sustav današnjeg razvoja.

Deset godina nakon ponovnog uvođenja školskog vjeronauka (2000) mogu se otvorenije i pozornije promatrati vrline i nedostaci školskog vjeronauka. Podaci o smanjenom zanimanju učenika za vjeronauk obvezali su nas na poboljšavanje kvalitete vjeronaučne pouke i na traženje novih puteva (1993. godine vjeronauk je izabralo 79% učenika, a 2003. samo 54%). Proučavali smo djelotvornost programa školskoga vjeronauka i shvatili da je komplicirano u školi nadahnjivati vjeru učenicima

i istovremeno ih pripremati za sakramentalni život. Postalo nam je jasno da se u monologu za vrijeme vjeronaučne nastave ne razvija kritičko razmišljanje, a zaustavlja se i pobuda mladih da postavljaju pitanja o životnom smislu. Zaključci do kojih smo došli na kraju istraživanja pokazali su da u neckrvenoj zajednici nije moguće nadahnjivati vjeru, naučiti moliti, uspostavljati bližu vezu s Bogom i pripravljati na sakramente. Danas litavska škola poduzima sve što joj je moguće kako bi formirala aktivnog pojedinca koji će se moći uključiti u društvene promjene. Suvremene teorije poučavanja ističu važnost sposobnosti pojedinca koje se mogu primijeniti u stvarnome životu. Proces koji uključuje znati, biti zajedno i biti aktivan promiče sveopći razvoj učenika. Nekadašnji smjer školskoga vjeronauka više ne odgovara novim zahtjevima litavske pouke, a ni ciljevima nove evangelizacije. »Opći direktorij za katehezu« naglašava da je zadaća religiozne pouke u školi dijalog, izražavanje svojega mišljenja o aktualnostima društvenoga života i integracija u druge školske predmete.

Radosni smo što je Litavska biskupska konferencija potvrdila dokument koji ocrta smjernice školske vjeronaučne pouke i župne kateheze. Biskupi su označili župnu katehezu i školski vjeronauk kao dva područja razvoja koja su različita, a ne istovjetna. Ta dva područja su povezana, ali ne mogu zamijeniti jedno drugo. Školski vjeronauk je dobio nov smjer. Okupljena je nova skupina ljudi koja pripravlja nove programe za nastavu školskoga vjeronauka. Nadamo se da će oni odgovoriti ciljevima školskoga vjeronauka, smjerovima nove evangelizacije i moralnim očekivanjima građanskoga društva. Cilj školske vjeronaučne pouke je: pomoći učeniku da upozna kršćanske vrednote i ohrabriti ga da na njima utemelji svoj privatni i zajednički

život. Sadržaj školskoga vjeronauka može pomoći učeniku koji je vjernik, koji je nevjernik ili koji sumnja da odgovori na egzistencijalna, kulturalna, etička i društvena pitanja suvremenog života. Školska vjeronaučna nastava i pojedine nastavne je-

dinice potiču ekumensku suradnju i međureligijski dijalog. To su novi bitni elementi školske vjeronaučne pouke, te stoga litavska Crkva, školski vjeroučitelji i društvo imaju potrebu za raznim oblicima pomoći.